

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง คือการไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน เพื่อนำมาพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน รัฐบาลในสมัยนั้น มีเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาความยากจน โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

กองทุนหมู่บ้านจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มีหลักการที่สำคัญคือ เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านมีวัตถุประสงค์เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ส่งเสริมและพัฒนาไปสู่การสร้างสวัสดิภาพ สวัสดิการ หรือประโยชน์ส่วนร่วมอื่นใดให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน นโยบายของกองทุนหมู่บ้านสร้างโอกาสให้ประชาชนชุมชนสร้างแหล่งเงินทุนของตนเอง (พระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547)

การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแต่ละกองทุนจะดำเนินการตามระเบียบที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นภายใต้กรอบของระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีคณะกรรมการที่มาจากการเลือกสรรของสมาชิกทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการบริหารกองทุนให้

เป็นไปตามระเบียบ ในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดังกล่าว เป็นเรื่องของการบริหารจัดการการเงินของกองทุน ซึ่งนอกเหนือจากความรู้ความสามารถในการจัดการแล้ว สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความโปร่งใสของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน เครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมการบริหารจัดการการเงินของกองทุนหมู่บ้านก็คือ บัญชี เพราะสามารถแสดงรายการและฐานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าก้าวหน้า ทรงตัว หรือตกต่ำประการใด และจะเป็นเกราะป้องกันให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเงินได้เป็นอย่างดี ใช้เป็นหลักฐานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบได้ตลอดเวลา (ธิดาพร อินชุม, 2554)

สำหรับการตรวจสอบบัญชีกองทุนหมู่บ้านนั้น ได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2547 และข้อ 46 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2551 กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแต่งตั้งผู้ตรวจสอบ เพื่อตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและการดำเนินการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ตามที่เห็นควรและให้ผู้ตรวจสอบจัดส่งผลประกอบการและงบการเงินพร้อมแสดงความเห็นส่งให้สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติภายในหกสิบวันนับแต่วันสิ้นปีบัญชี

เมื่อปี พ.ศ. 2550 สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ได้ตรวจสอบการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่าการจัดทำระบบบัญชีและการจัดทำเอกสารหลักฐานเพื่อควบคุมทางการเงินของกองทุน ยังขาดความชัดเจนและไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบที่เป็นแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งยังพบจุดอ่อนสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและระบบการควบคุมตรวจสอบทางการเงินและบัญชีไม่รัดกุม ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนและไม่เป็นปัจจุบัน อีกทั้งยังขาดการติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องส่งผลให้เกิดปัญหาหนี้ค้างเงินขาดบัญชีขึ้น

จากการตรวจสอบดังกล่าว จึงก่อให้เกิดการปรับปรุงการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านพร้อมกันนั้นยังได้มีการปรับปรุงแบบบันทึกรายการทางบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและคู่มือสำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมือง (ฉบับใหม่) ในปี พ.ศ. 2551 เพื่อปรับปรุงวิธีการจัดทำบัญชีและงบการเงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด เมื่อมีการออกคู่มือฉบับใหม่แล้ว สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้มีการประสานงานกับกรมการพัฒนาชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพื่อจัดการฝึกอบรมบัญชีในรูปแบบใหม่ให้กับพนักงานบัญชีกองทุนหมู่บ้านต่างๆ กองทุน แต่ด้วยจำนวนกองทุนหมู่บ้านที่มีอยู่เป็นจำนวนมากกว่า 79,000 กองทุนทั่วประเทศ จึงต้องใช้เวลาค่อนข้างมากในการฝึกอบรม ทำให้ไม่สามารถฝึกอบรมได้ครบถ้วนในทุกกองทุนหมู่บ้านภายในปี พ.ศ. 2552 (ชัชชญา ภูวปริยธรร, 2553)

ฝ่ายกำกับดูแลกองทุนหมู่บ้านเน้นการพัฒนาสู่มาตรฐานด้วยระบบควบคุมภายในและระบบบัญชีมาตรฐาน แต่กองทุนหมู่บ้านยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการดังกล่าว โดยฝ่ายกองทุนหมู่บ้านและฝ่ายกำกับดูแลไม่มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน การขับเคลื่อนงานกองทุนยังคงใช้ระบบสั่งการจากบนสู่ล่าง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความกังวลต่อการจัดการหนี้ค้างชำระที่มีเพิ่มขึ้นมากกว่าการจัดทำเอกสารและบัญชี สิ่งที่น่าเสียดายอีกประการหนึ่งคือ มีกองทุนหมู่บ้านบางแห่งคิดค้นวิธีทำบัญชีที่เข้าใจง่ายเป็นที่ยอมรับของคนทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน แต่มิได้ถูกนำไปบูรณาการกับระบบบัญชีที่ฝ่ายราชการเป็นผู้กำหนดและยังมีข้อมูลสถิติความระหว่งกองทุนหมู่บ้านกับผู้ที่เกี่ยวข้องสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นำเสนอว่ามีเพียงเล็กน้อยนั้น ในความเป็นจริงปัญหาการไม่ชำระคืนเงินกู้ยังเป็นปัญหาใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านเกือบทุกกองทุน แต่สาเหตุที่กองทุนหมู่บ้านไม่ดำเนินคดีกับสมาชิกที่ไม่ชำระหนี้ เพราะตระหนักดีว่า การดำเนินคดีกับผู้กู้เป็นความยุ่งยาก มีหลายขั้นตอนตั้งแต่เริ่มฟ้องจนถึงการบังคับคดี นอกจากจะทำให้กองทุนหมู่บ้านเสียค่าใช้จ่ายและคณะกรรมการต้องเสียเวลาแล้วยังไม่สามารถบังคับเอาเงินคืนจากลูกหนี้ได้อีกด้วย (พีระพงษ์ สดประเสริฐ, 2552)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึง ปัจจัยการทำบัญชีที่ส่งผลต่อการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2 โดยผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการจัดการทำบัญชีให้มีความถูกต้องตามรูปแบบมาตรฐานมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2
2. เพื่อศึกษาการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2
3. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำบัญชีที่ส่งผลต่อการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2

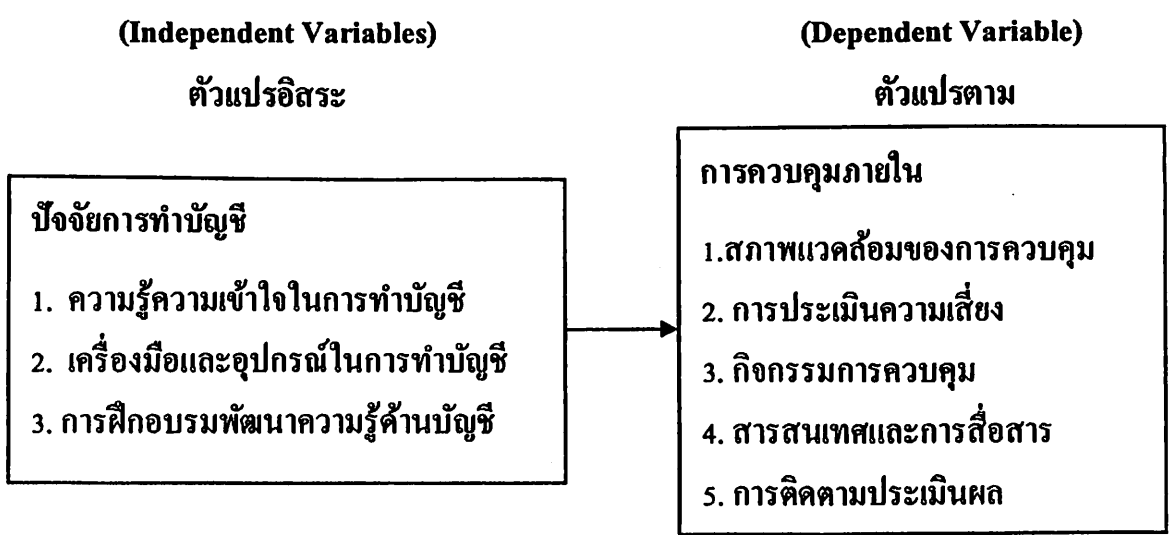
กรอบแนวคิดของการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยการทำบัญชีที่ส่งผลต่อการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2 จากผลของการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้พิจารณาแล้ว พบว่า ผลการศึกษาค้นคว้าอิสระของ ชัชชญา ภูวปริยาส (2553)และ ธิดาพร อินชุม (2554) มีความเกี่ยวข้องและเหมาะสมที่ผู้วิจัยจะนำมาศึกษาค่อยอดเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับวงการศึกษ โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงกรอบแนวคิดและแบบสอบถามบางส่วนให้เหมาะสมกับงานศึกษาในครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

กรอบแนวคิด แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำบัญชีต่อการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2 โดยกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยการทำบัญชี โดยมีทั้งสิ้น 3 ปัจจัย ดังนี้ 1.ความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชี 2. เครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำบัญชี 3. การฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านบัญชี

ตัวแปรตาม ได้แก่ การควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วย 1. สภาพแวดล้อมของการควบคุม 2. การประเมินความเสี่ยง 3. กิจกรรมการควบคุม 4. สารสนเทศและการสื่อสาร 5. การติดตามประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการทำบัญชีต่อการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2

สมมติฐานที่ 13 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชี มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการควบคุมภายใน ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สมมติฐานที่ 14 ปัจจัยด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำบัญชี มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการควบคุมภายใน ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สมมติฐานที่ 15 ปัจจัยด้านการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านบัญชี มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการควบคุมภายใน ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สมมติฐานที่ 16 ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชี มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการควบคุมภายใน ด้านการติดตามประเมินผล ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สมมติฐานที่ 17 ปัจจัยด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ในการทำบัญชี มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการควบคุมภายใน ด้านการติดตามประเมินผล ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สมมติฐานที่ 18 ปัจจัยด้านการฝึกอบรมพัฒนาความรู้ด้านบัญชี มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการควบคุมภายใน ด้านการติดตามประเมินผล ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษา เรื่อง ปัจจัยการทำบัญชีที่ส่งผลต่อการควบคุมภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สังกัดกองทัพภาคที่ 2 โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย

1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงบการเงินของกองทุนหมู่บ้านและ

ชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของนักบัญชี

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ คือ กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ปฏิบัติงานทางด้านบัญชี สังกัดกองทัพภาคที่ 2 จำนวน 100 คน ซึ่งมาจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สังกัดกองทัพภาคที่ 2 จำนวน 100 กองทุน รายละเอียดตามภาคผนวก

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าอิสระ คือ กรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ปฏิบัติงานทางด้านบัญชี สังกัดกองทัพภาคที่ 2 จำนวน 100 คน โดยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดตัวอย่างของ Taro Yammane (สุทธนู ศรีไสย์, 2551) ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมรับได้ คือ 0.05
(ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95)

$$n = \frac{100}{1 + 100(0.05)^2}$$

$$= 80.0$$

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรทั้งหมด 100 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมากกว่าการคำนวณโดย Taro Yammane (สุทธนู ศรีไสย์, 2551)

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล จัดทำและเสนอรายงาน ในระหว่างเดือน กรกฎาคม 2558 ถึง สิงหาคม 2558

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกระตุ้นให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเกิดความสนใจที่จะปรับปรุงการจัดทำบัญชีให้มีคุณภาพมากขึ้น

นียมศัพท์

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมายถึง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2551
2. การควบคุมภายในด้านระบบบัญชี หมายถึง กระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานที่เป็นแผนงานขององค์กรในการออกแบบวิธีการปฏิบัติงานและการรวบรวมวิธีการต่างๆ เพื่อที่จะป้องกันและรักษาทรัพย์สินของกิจการ รวมทั้งการบันทึกบัญชีในระบบข้อมูลทางบัญชีให้มีความถูกต้องและสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นและเข้าสู่ระบบการบันทึกบัญชีในบัญชีประเภทต่างๆ ตลอดจนงบการเงินของกิจการด้วย (สุชุม โพรสิสวัสดิ์, 2551)
3. การทำบัญชี หมายถึง การจดบันทึกรายการเกี่ยวกับการเงินทุกรายการ ที่ได้รับเข้ามาและจ่ายออกไปรวมทั้งให้จัดทำสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินการว่าได้กำไรหรือขาดทุน โดยจัดทำงบการเงินพร้อมทั้งรายละเอียดประกอบตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด (ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2551)
4. ผู้ปฏิบัติงานด้านบัญชี หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและกรรมการในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง ผู้ได้รับหน้าที่ปฏิบัติงานทางด้านบัญชี (พระราชบัญญัติ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2547)

สรุป

สำหรับเนื้อหาในบทที่ 1 บทนำ เป็นการกล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา กรอบแนวคิดของการศึกษา สมมติฐานการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และนียมศัพท์ ส่วนบทต่อ ๆ ไป กล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ บทที่ 2 กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 กล่าวถึงระเบียบวิธีศึกษาที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ บทที่ 4 เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล และบทที่ 5 เป็นการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษา ข้อจำกัดของการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต